

Hur påverkar olika system av vårdval entreprenören?

Tillväxtverkets publikationer

finns att beställa eller ladda ner som pdf på tillvaxtverket.se/publikationer. Där finns även material som gavs ut av Nutek

© Tillväxtverket

Stockholm, oktober 2012
Info 0466

För ytterligare information, kontakta:

Susanna Johansson, Tillväxtverket
Telefon, växel 08-681 91 00
susanna.johansson@tillvaxtverket.se
eller

Lars Bager-Sjögren, Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser
Telefon 010-4474472
lars.bager-sjogren@tillvaxtanlys.se

Förord

Myndigheterna Tillväxtanalys och Tillväxtverket har regeringens uppdrag att följa och bedöma utvecklingen av entreprenörskap inom vård och omsorg samt sprida kunskaper kring detta.

Myndigheterna har organiserat arbetet i programmet Kunskapsutveckling om entreprenörskap inom vård och omsorg. Programmet gav Sweco uppdraget att undersöka om och hur landstingens olika krav på basutbud i vårdvalet påverkar entreprenörers möjligheter att driva verksamhet.

Rapporten har skrivits av Sweco på uppdrag av programmet Kunskapsutveckling om entreprenörskap inom vård och omsorg.

Hur påverkar olika system av vårdval entreprenören?

En utgångspunkt i uppdraget var att landstingen ställer olika krav på basutbud på vårdcentralerna. Vissa ställer krav på att vårdcentralen ska tillhandahålla ett fullt sortiment av vårdtjänster inom primärvården, medan andra landsting endast ställer krav på ett begränsat basutbud. Uppdraget innebar att studera två vårdvalssystem: Uppsala respektive Halland och studera vilka för- och nackdelar det finns för entreprenören som arbetar på uppdrag av vårdcentral respektive fristående från vårdcentral med avseende på marknad, konkurrens samt erbjudande av tjänster och ersättning.

För att få en uppfattning om hur vårdvalet för vårdcentraler skiljer sig åt mellan Halland och Uppsala län har intervjuer genomförts med tjänstemän på Region Halland respektive Uppsala Läns Landsting. Regelboken för vårdcentraler i respektive län har också studerats. För att se om det är några skillnader i villkoren för att driva eget företag inom de olika vårdvalssystemen har fyra vårdentreprenörer intervjuats. Dessa entreprenörer är egenpraktiserande sjukgymnaster.

Vid en närmare granskning visar det sig att de formella kraven på vårdcentralerna inte skiljer sig nämnvärt åt mellan Region Halland och Uppsala Läns landsting. Det ställs höga krav på stort basutbud i båda landstingen. En skillnad som finns är att vårdcentralerna i Halland ska tillhandahålla barnvårdscentral. Om en vårdcentral i Uppsala vill ansöka om att bedriva barnvårdscentral görs detta däremot inom ett separat vårdvalssystem.

En sak som däremot skiljer sig åt mellan vårdvalssystemen är utformningen av ersättningssystemen. Denna skillnad skulle kunna påverka hur vårdcentralerna organiserar sin verksamhet och hur villkoren ser ut för enskilda vårdentreprenörer som erbjuder vård utanför vårdcentralernas organisation.

I Halland betalas endast kapiteringsersättning till vårdcentralerna. Vårdenheten får ingen besöksersättning för de patienter som valt vårdenheten med undantag för patientavgiften. Samtliga invånare i Region Halland är listade på en vårdcentral. Den vårdcentral där patienten är listad har kostnadsansvar för patienten när denne söker vård någon annan stans. Om patienten söker vård på annan vårdcentral eller hos läkare och sjukgymnaster som får ersättning enligt den nationella taxan betalar vårdcentralen. Detta sker genom avdrag på kapiteringsersättning enligt en prislista som fastställs årligen.

I Uppsala får vårdcentralen både en fast ersättning, kapiteringsersättning, och en rörlig ersättning. I Uppsala är det inte obligatoriskt att lista sig på en vårdenhet. Besöksersättning ges till vårdcentral oavsett om patienten är listad eller inte. För besök av patienter som är listade på annan vårdcentral erhåller Vårdgivaren besöksersättning gånger två. För listade patienter finansieras den extra besöksersättningen av den vårdcentral där patienten är listad och som har erhållit kapiteringsersättning för patienten. När vårdgivarens listade patienter gör besök på annan vårdcentral görs avdrag på vårdgivarens kapiteringsersättning med besöksersättning gånger ett.

Vårdcentraler kan i Uppsala ansöka om tilläggsåtaganden som bl.a. kan inkludera ansvarig läkare vid Mödravårdscentral samt sjukgymnastik. För dessa vårdtjänster utgår betalning för utförd prestation.

Vi har studerat vilka effekter detta kan få för tjänsten sjukgymnastik. Ersättningssystemet i Halland innebär att om en listad patient söker sjukgymnastik på annan vårdenhet får vårdcentralen betala för detta. Om en listad patient i Uppsala söker sjukgymnastik på annan vårdenhet än den egna vårdcentralen behöver vårdcentralen inte betala för detta. Sjukgymnastik är nämligen en så kallad fri nyttighet som betyder att vårdcentralen inte är betalningsskyldig. Skillnader i ersättningssystem skulle kunna innebära att vårdcentralerna i Halland har incitament att ha egen sjukgymnastik i stället för att hänvisa till andra. Detta incitament finns inte på samma sätt hos vårdcentralerna i Uppsala. Våra intervjuer med fristående sjukgymnaster i Uppsala respektive Halland ger visst fog för att marknaden för dem har påverkats olika beroende på ersättningssystemen. Fristående sjukgymnaster i Halland uppger att antalet patienter har minskat något efter att vårdvalet har införts i regionen på grund av att vårdcentralerna inordnar sjukgymnastik i den egna verksamheten i stället för att hänvisa till fristående sjukgymnaster. Fristående sjukgymnaster i Uppsala uppger däremot att de inte har påverkats av vårdvalet. Samtidigt bör man komma ihåg att även vårdcentralerna i Uppsala har ekonomiska incitament att inordna sjukgymnastik i den egna organisationen eftersom man får betalt per utförd prestation inom sjukgymnastik. Givet att det finns en tillräckligt stor efterfrågan från patienterna tjänar vårdcentralen på att ha egen sjukgymnastik.

För att studera om det finns några strukturella skillnader mellan hur vårdcentralerna har organiserat sin verksamhet har Sweco kartlagt utbudet som finns på de privata vårdcentraler som är verksamma inom vårdvalet i Halland respektive Uppsala län. Det rör sig om drygt tio privata vårdcentraler i respektive län. Kartläggningen visar att det inte finns några större skillnader. De flesta vårdcentraler har ett stort utbud av vårdtjänster oavsett om de finns i Uppsala län eller i Region Halland. De flesta vårdcentraler har exempelvis distriktsköterska, barnvårdscentral, sjukgymnastik, psykologi och arbetsterapi. I båda landstingen finns också exempel på vårdcentraler som endast har ett par praktiserande läkare i allmänmedicin.

**Tillväxtverket underlättar
förnyelse i företag och regioner,
och gör det enklare för företag.**